

Bájkkeavijssa NuorttaSálto

Sáme tsiekkadussuodjalibme ájggeguovddelis

«Kulturmuhto li juohka lágásj merka almatij dájmajs mijá fysihkalasj birrasin, aktan bájke masi histávrasj dáhpáduš, ássko jali árbbedáhe tjanáduvvi.»

Sáme tsiekkadusá li ienep gá gámá ja lávdagoade. Merragáddeáro sáme li dimmbargádjat tsieggim moadda tjuode jage juo. Gávnnuji tsiekkadusá ma sámijda tjanáduvvi, ajtu e gájka diede da li sáme fámiljajs tsieggidum jali anedum.

Ja jur dát le mañemus ájgen ájggeguovdelissan sjaddam. Suohkanij, ásadusáj ja priváhta berustiddij gaskan. Sáme tsiekkadusárbe sisadná laftidum goade, boahtsunjuovadagá, skilltarskiejá, lijd-detsieggidum návssste ja vil ienep. *Valla gáktu máhtá javllat muhtem tsiekkadus le sáme tsiekkadus?* - Makkir tsiekkadusá ja tsiekkadusbirrasa li sáme soajttá liehket gássjelis árvustallat. Sámedigge oajvvát ienni gá avtav tjielgas definisjavnáv gávnnat, luluj vuogas gávnnat muhtem vuodokriterijij tsiekkadusá kultuvralasj gullevasjuoda hárráj. Návti le ienep valjesvuohta ienni gá stuoves definisjavná milta, javllá Árran julevsáme guovdátja Ronny Nergárd.

Sámedigge dat sáme kulturmuhtojt ja kultuvrrabirrasijt háldat ja sáme kulturmuhto li automáhtalattjat suodjaluvvam jus li vuorrasappo gá 100 jage. Valla ádasap tsiekkadusá soajtti aj suodjaluvvat.

- Ierit ietján le muhtem boahtsunjuovadahka Sálltooduoddarin suodjaluvvam danen gá danna le alla suodjalámárvvo, vájku tsieggiduváj 1951-52. Stuorra dárbbo le sáme tsiekkadusájt duodastit. Jus dáv ep dagá de soajttá tsiekkadusá alla suodjalámárvujn gáhtu, sierraláhkáj dakkir guovlojn gánná sáme tsiekkadusá ælla vuoja dábdusa jalik dáhkaidum, javllá Nergárd.

Árvustaládum le gávnnuji sulle 1200 automáhtalasj suodjalum tsiekkadusá Vuonan, dajs 250 Nordlándan. Vihtta krieterija li dagádum viehken gá galggá árvustallat ma li sáme tsiekkadusá.

Ladnestáhe Vuollnán

Mañnel gá sáme tsiekkadusárbe le ienep vuoroduvvam li moadda priváhta æjgáda válldám aktijvuodav Árranij gatjálvisáj le gus siján sáme kultuvrramuhto jali ij. - Muhtem ladnestábe æjgáda Vuollnán válldin mijáj aktijvuodav mañnel gá lidjin Bájkkeavijssav láhkám ja sihtin diehtet ienebuv goade birra. Udnásj æjgáda e diede jus ietja li sáme ja

Almma sáme guollárbándorsijda. "Amandus-stáhe" Buorgon, Amandusá namán, guhti áhkájnis Olga li gá mañemusá gudi dáhppe árojga. Sáj dáppet jádjiga 1960-jagij sinna ja navti de vuoddeduváj udnásj æjgádij fámiljaj gudi aj li Amandusa fuolke.- Álgo rájes lidjin æjgáda usjudallam goadev gajkkot danen gá jáhkkin ij lim vejulasj dav divudit. Ettjin ga tsiekkadussuodjalimes berusta jalik nagá iesj ruhtadit. Mañenagi gá divudibme le ávddánam li æjgáda/fámilja berustahttám divudimes. Ájnna vuohke Buorguj bessat le vantsajn. Bájkálasj máhtudakguodde ja tjálasj gáldomateriála duodasti sáme tjanástagáv, ja jut árromsadje le sáme fámiljas ásaduvvam. Goachte le buorre buojkulvis dallusj gádjis, ja sierralágásj gá dat le nav buoragit bisoduvvam, ja aj akta dajs gallegasj sáme gádjis mij máhtá árbbedábálasj sáme guollárbándurkultuvrraj tjanáduvvat Divtasvuonan. Návti le danna alla suodjalámárvvo, javllá Nergárd. Buorgo ja Vuollná le ietján aj sáme árromsadje, ednambarggo ja guollástus ájnnasamos æládusá. Uddni ij aktak Vuollnán áro jagev birra.

Autentisk samisk fiskebondehjem. "Amandus-stua" på Borg, navngitt etter han Amandus, som sammen med sin hustru Olga, er de siste som benyttet stua til boligformål. De flyttet fra gården på 1960-tallet og den ble da solgt inn i familien til dagens eiere som for øvrig er slektninger av Amandus. - Eierne hadde i utgangspunktet tenkt å rive huset fordi de ikke trodde det var mulig å restaurere den. De hadde heller ikke interesse for bygningsvern eller økonomiske muligheter til å gjøre det selv. Etter hvert i denne prosessen har eierne/familien fått interesse for bevaring av bygningen og entusiasmen er blitt stor. Eneste ankomstmulighet til Borg er ved hjelp av båt. Lokale kunnskapsbærere og skriftlig kildemateriale bekrefter den samiske tilknytningen, og at husmannsplassen ble etablert av en samisk familie. Boligen er representativ for sin tid, og sjelden ettersom den er så godt bevart, og en av få kjente samiske boliger knyttet til tradisjonell samisk fiskebondekultur fra Tysfjord. Dette gir den svært høy verneverdi, forteller Nergárd.

jáhkedahte ællin vuostasj æjgáda sáme. Ajtu diehtep Vuollná ja Divtasvuodna le sáme guovllo ja goade sámij aneduváj. Duola dagu manádin vuonajs ja sierraláhkáj Oarjjevuonaga dáppe idjadin gá girkkuj galggin Gásluoktaj. Ladnestáben idjadin ja suhkadin idedij ja iehkedij Gásluovta ja Vuollná gaskan. Vuodnaáro sáme aj dáppe idjadin gá lidjin ietjá máhke davvelin. Ladnestáhe le oassen duobddága kultuvrrabirrasis ja dáppe li sáme aj árrum muhtem ájge. Duodden le Vuollnán sáme kultuvrrabirras gánná diehtep moadda sáme li árrum. Sámedikke kriterijij milta máhtep javllat ladnestáhe 1850-80-jagij le sáme kulturmuhto, subtsas Nergárd, guhti le ávon gá priváhta æjgáda válldi Árranij aktijvuodav ja sihti aktan barggat váj dá ájnas tsiekkadusá várajda váldeduvvi. Gá li divvomijn állim galggá tsiekkadus, sijdda ja kultuvrraduobddák liehket vuosádussadjen bájke dávvervuorkájda. Skávlláklássa le ájnas ulmmejuogos,

valla goachte galggá aj asstoájggegoahten aneduvvat æjgádij.

Duodastit, divudit ja bisodit

Sáme tsiekkadusájt duodastahttijn sihti aj guovlolasj tsiekkadussuodjalimmáhtudagáv læggnit ja bájkálasj sebrudagáv ja æjgádij diehtten dahkat. Divtasvuonan li bájkálasj snihkkára divudam, váj sáme tsiekkadusájt divudibme máhtudahka luluj lassánit.

Ájggegávda ja moattevuohta

Tjáledum tsiekkadusá gulluji iesjuhtik ájggegávda, æládushiebadibmáj ja árudagájda. Vuosedi aj moattevuodav háme ja ájge gáktuj, ja li tjanádum sáme guollárbándurkultuvrraj, boahtsubarggij ja markasáme kultuvrraj. Dálátjij li tsiekkadusá Ibboluovtan Oarjjevuonan, Buorgon ja Haugenin Vuollnán aktan Strumbon tjáledum. Tjoahkkáj li gietjav tsiekkadusá vihtta tsiekkadusbirrasijn

tjáledum. Ienemus oasse alla suodjalámárvujn.

- Ietján gá stáhe Lapplægerin, mij lij viehka nievres dilen, lip sihkardime jali divvomin juohka tsiekkadusáv, javllá Nergárd.

Tsiekkadusá vuojnnusij bukti sáme anov ja sajev duobddágijn ja navti vuosedi histávrasj merkav, mij vas sáme kultuvrav ja identitehtav nanni.

Nav gáhtjodum "guoros" bájkátja li uddni giessærromsaden ja æjvalimsadjen fuolkkáj. Tsiekkadusá sjaddi dagu diehtogáldon sáme kultuvra birra.

Ronny Nergárd